

Abstracts

KÖL–konferens i Örebro, 12–13 november 2025

Candice Ståhl, Högskolan i Gävle/Örebro universitet, Barns rätt till bostad på grund av våld i nära relationer

Erik Berglund, Örebro universitet, Sexuella kränkningar

Femke van der Zeijden, Linköpings universitet, Pillar II from a Human Rights perspective

Oscar Fardelin, Linköpings universitet, Stiftelsers skattskyldighet

Petter Danckwardt, Örebro universitet, International Law and the Exercise of Power Abroad

Barns rätt till bostad på grund av våld i nära relation

Candice Ståhl, Höskolan i Gävle/Örebro universitet

Huvudhandledare: Eleonor Kristoffersson

Biträdande handledare: Hanna Grylin

Förväntat slutdatum: 2032

Genomförda seminarier: Uppläggningsseminarium

I Sverige lever cirka 200 000 barn i hem där det förekommer våld.¹ Socialstyrelsens kartläggning över hemlöshet 2023 visade att minst 9 400 barn var hemlösa under hemlöshetsveckan. 1 800 av dessa barn vistades helt eller delvis med sina föräldrar på akuta eller skyddade boenden. Den vanligaste orsaken var att föräldrarna hade utsatts för våld i nära relation.² Efter en tillfällig vistelse på skyddat boende har våldsutsatta ofta svårt att få tillgång till stadigvarande boende – något som bland annat har sin grund i bostadsbristen i landet, hyresvärdarnas höga krav för hyreskontrakt kombinerat med kvinnors ekonomiska utsatthet kopplat till våld.³ Forskning visar att risken för att barn ska utsättas för allvarligt våld ökar i samband med en separation.⁴ Mitt avhandlingsprojekt handlar om barns rätt till en trygg bostad på grund av våld i nära relation.

Från att barnaga var en uppfostringsmetod infördes 1979 en uttrycklig bestämmelse i FB att barnaga är förbjudet. Därtill har det tillkommit bestämmelser i SoL om socialnämndens ansvar för barn som utsätts för våld eller bevittnar våld och att dessa barn är brottsoffer. Det har även införts en straffbestämmelse i BrB om barnfridbrott.

Enligt bestämmelser i FB har vårdnadshavare ett ansvar för att skydda barn från att utsättas för våld i hemmet. Samtidigt finns det hinder i regelverket för vårdnadshavare att ge barnet en trygg bostad när det förekommer våld i nära relation. Barnets förälder/vårdnadshavare kan vara förhindrad enligt lag att självmant ta med sig sina barn och flytta från våldsutövaren, om det föreligger gemensam vårdnad eller den våldsutövande föräldern är ensam vårdnadshavare. Är föräldrarna oeniga om barnets boende behöver socialnämnden och domstolen ingripa. Situationen kan ge upphov till vårdnadstvister och i fall där den våldsutsatta inte har möjlighet att ordna med ett eget boende, insatser till boende från socialnämnden.

I projektet undersöks barnets rätt till skydd från våld i nära relation, barnets rätt att bo med den våldsutsatta föräldern och barnets rätt till skydd från den våldsutövande föräldern. Detta i relation

¹ Prop. 2024/25:10.

² Socialstyrelsen, 2023.

³ Länsstyrelserna, 2022.

⁴ Jaffe m.fl., 2012; Lyons m.fl., 2021.

till en trygg bostad för barnet. Området är komplext och omfattar familjerätt, socialrätt, integritetsskydds rätt samt straffrätt.

Syftet med projektet är att fastställa och analysera den nationella rätten och hur den förhåller sig till barnkonventionen och EKMR.

Sexuella kränkningar

Erik Berglund, Örebro universitet

Handledare: Maria Sjöholm, Moa Bladini, och Petter Asp

Förväntat slutdatum: 2028

Genomförda granskningsseminarier: Uppläggningsseminarium samt halvtidsseminarium

Detta abstrakt skrivs i ljuset av att precis ha genomfört mitt halvtidsseminarium. Det kan därmed sägas vara en gnutta experimentellt, i ett försök att integrera en rad olika synpunkter som kommit under och efter detta seminarium. I ljuset av det har jag också tagit mig friheten att ha en något annan ton än vad som vanligtvis är fallet för rättsvetenskaplig text.

Det är något med sexualbrott och därtill nära anknutna brott – ”sexuella kränkningar” – som är svårgripbart. I vart fall för mig. Sexualbrotten har existerat under en mycket lång tid – den första regleringen fanns förmodligen redan före landskapslagarna, det vill säga före 1200-talet – men har förändrats radikalt sedan dess.¹ Sexualbrottsbestämmelserna har exempelvis varit inriktade på att skydda ättens intresse, att straffa två personer som tillsammans förövat synd, och att skapa förutsättningar för ett mer äkta sexualliv.²

Sexualbrotten har också väckt mycket debatt, vilket lett till en lång rad reformer. Exempelvis har våldtäktsbestämmelsen ändrats sex gånger sedan brottsbalkens ikraftträdande.³ Inom ramen för reformerna har stora ändringar genomförts, men samtidigt har vissa utgångspunkter varit svåra att förkasta. Det var, exempelvis, först i och med 2018 års frivillighetsreform som våldtäktslagstiftningen inte längre baseras på tvång utan på brottsoffrets (bristande) frivillighet.

Därutöver har vissa mer eller mindre nya fenomen – såsom delande av bilder på någons nakna kropp eller fotografering av någon i utrymmen där de har att förvänta sig att vara fredade – kriminaliserats.⁴ Dessa bestämmelser har dock placerats utanför sexualbrottskapitlet, och utgör i stället brott mot frihet och frid. Detta trots att de torde vara sådana bestämmelser som ska skydda brottsoffrets sexuella integritet och säkerställa deras sexuella självbestämmanderätt.

För att sammanfatta kan sägas att sexuella kränkningar i svensk straffrätt är en rad bestämmelser som har ett långt historiskt arv, har reformerats många gånger i ljuset av en riklig kriminalpolitisk debatt, och fortfarande föranleder nykriminaliseringar. På sätt och vis kan sexuella kränkningar sägas vara ett ”spretigt” eller mångfacetterat fenomen. Den straffrättsliga regleringen av sexuella kränkningar bygger på många olika (mer eller mindre synliga) normativa överväganden, och tar sig till uttryck på många olika (komplexa) bestämmelser.

På så vis är det knappast konstigt att regleringen av sexuella kränkningar i svensk straffrätt är svår att förstå. Men bakom min upplevda svårighet att förstå ligger nog också någon form av kritik. Det är något med bestämmelserna som sådana – systemet som sådant – som är inkonsekvent. De

¹ Inger, Göran, *Svensk rättshistoria* s. 68 f., avseende landskapslagarna.

² Inger s. 69; se bl.a. prop. 1962:10 del B s. 17 som tar spjärn mot utgångspunkterna i 1864 års strafflag; SOU 1982:61 s. 17.

³ Dessa reformer genomfördes åren 1984 (SOU 1982:61 och prop. 1983/84:105), 1998 (SOU 1995:60 och prop. 1997/98:55), 2005 (SOU 2001:14 och prop. 2004/05:45), 2013 (SOU 2010:71 och prop. 2012/13:111), 2018 (SOU 2016:60 och prop. 2017/18:177), respektive 2021 (SOU 2021:43 och prop. 2021/22:231). Därutöver finns även de ej genomförda reformerna 1976 (SOU 1976:9).

⁴ Brottsbalken 4 kap. 6 a resp. 6 c §§.

(systeminternt rättfärdigade) mål som bestämmelserna ska uppnå är kanske omöjliga att uppfylla, oavsett dess form. Vilken kritik kan egentligen föras mot bestämmelsernas utformning?

Närmast till hands ligger den feministiska kritiken, och då särskilt liberal-, radikal-, respektive queerfeministisk teori. På olika sätt har denna kritiserat sättet som straffrätten kriminaliserar sexuella kränkningar. Kritiken har också påverkat utformningen av kriminaliseringen som sådan.

Syftet med avhandlingen är att utifrån feministisk teori kritiskt granska den straffrättsliga regleringen av sexuella kränkningar. Avhandlingens frågeställning är om det, med utgångspunkt i straffbestämmelserna, finns kritik att föra mot det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar i ljuset av feministisk teori?

Rent konkret kommer jag i det första ledet ge en mycket kort beskrivning av den straffrättsliga regleringen av sexuella kränkningar, varefter en rättshistorisk contextualisering följer. I samband med den rättshistoriska contextualiseringen förs också simultant den feministiska kritiken och dess interaktion med rättsutvecklingen fram. Därefter följer en mer fördjupad diskussion om den regleringen av sexuella kränkningar, där växelverkan sker mellan gällande rätt (*de lege lata*) och alternativ därtill utifrån feministisk teori (vad som kanske kan ses som rätten *de lege ferenda*).

Avhandlingen kommer att nyttja rättsdogmatisk metod inom ramen för ett genusrättsvetenskapligt perspektiv. Metoden kombinerar alltså det rättsvetenskapliga materialet med ”externt” material.

Pillar II from a Human Rights perspective

Femke van der Zeijden, Linköping

Supervisor: Jan Kellgren

Expected Completion Date: July 2027

Completed Review Seminars: Initial and half-time seminar. Additional seminars in Karlstad, Uppsala, Stockholm, Skattenyttkonferensen

My dissertation examines the intersection of international tax law and human rights, focusing on the OECD's Pillar II global minimum tax rules and their implications for the realization of economic, social, and cultural rights (UN's ICESCR - International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights).

Key legal instruments (simplified):

- Pillar II: Global tax deal requiring a minimum tax of 15% and allowing under circumstances head quarter countries of big multinational groups to levy top up tax in respect of subsidiaries' profits that are taxed below this 15%. This can take away the possibility to effectively make use of tax holidays in developing countries, to attract foreign investments.
- ICESCR: UN human rights covenant requiring states to observe a minimum level of core economic, social and cultural rights, and ensure progressive realisation of such rights over time.

Key Objectives:

- To determine whether and how human rights standards, especially the ICESCR, should be considered when designing international direct tax frameworks.
- To illustrate the application of a human rights benchmark to the OECD's Pillar II rules, using them as a case study for broader implications in international tax law.

Methodology:

The research employs doctrinal legal analysis, integrating perspectives from tax law, human rights law, and macroeconomics. It adopts a supra-territorial legal approach, recognizing the globalized nature of both tax regulation and human rights obligations. The study is structured around a six-step model for assessing tax rules against human rights benchmarks, including identification of relevant legal frameworks, mapping of human rights principles, stakeholder analysis, assessment of minimum obligations, scrutiny of regressive measures, and evaluation of compensatory mechanisms.

(Initial) Findings:

- The globalization of tax rules, exemplified by the BEPS project and Pillar II, has significant implications for the distribution of tax revenues and the fiscal sovereignty of developing countries.
- The ICESCR imposes obligations on states to use the maximum available resources for the progressive realization of rights such as health, education, and adequate living standards. Tax policies that undermine these resources may constitute a breach of these obligations.

- The OECD's Pillar II rules, while aiming to curb tax avoidance and promote fairness, may inadvertently disadvantage developing countries by limiting their ability to use tax incentives and by prioritizing residence-based taxation, which favors high-income jurisdictions.
- Alternative solutions, such as digital services taxes or expanded worldwide taxation, may offer greater benefits for developing countries but are constrained by the commitment to the two-pillar approach.

Current Status:

Based on a review of the ICESCR, I developed a framework model that can be used to test (international tax) rules to their compliance with the ICESCR. I am currently applying this framework to the Pillar II rules, which implies quite some statistics and economic analysis. This framework builds a.o. on a list of "indicators" that represent development (e.g. literacy, access to basic sanitary facilities, presence of child labour) which are tested against increase and decrease of tax revenues, GDP, FDI. Main reasoning is as follows:

- The right to development (ICESCR) obliges i) to respect certain minimum core obligations and ii) to strive for progressive realisation of the right to development, to the maximum of its available resources
- If certain developing countries would choose to implement Pillar II (which they may be indirectly forced to), will receive a (sometimes lower) amount of tax revenues from companies operating within their countries, as opposed to a (sometimes higher) amount of tax revenues from companies operating outside their countries
 - It is not clear if you can hold adverse effects of the Pillar II rules against other implementing countries, in case the country experiencing the adverse effects also implements the rules (even if indirectly forced to it) – *to be addressed*
 - I have no way to prove this other than with reason, but it seems clear that additional financial resources for a state, that do not come from *within* the state (e.g. as for Digital Service Tax which was an alternative to the Pillar 2 rules), increase the state's possibility to improve the state of development without a corresponding negative effect. Making this impossible, and instead increasing CIT payments of local companies have a negative effect of GDP (*or – less GDP growth?*)
- I assessed that even if a developing country would choose not to implement Pillar II, there is a high likelihood that its possibility to work with tax holidays will be reduced. Assuming that at least some of the in-scope companies are also in scope of the Pillar II rules, a potential FDI increase disappears, and thus a potential GDP increase, and thus a potential increase of the development indicators referred to.

One issue is the fact that historically, GDP is always increasing. As such, it is important to address and consider if I need to prove that the adverse effects of pillar two need to be stronger than "natural increase" of GDP. My plan now is to compare the "natural growth rate" of GDP with the growth rate of the indicators listed before and to see on this basis if the growth rate of such indicators is higher than the GDP growth rate. My theory is, if that would be the case, that I do not have to prove that the adverse Pillar II effects are stronger than the natural effects, as the idea would then be that any negative or positive difference to the GDP growth that would be "natural", in itself would have effects to the development indicators.

Stiftelsers skattskyldighet – Allmännytta, ändamålsinvesteringar och skattefrihet.

Oscar Fardelin, Linköpings universitet

Handledare: Hanna Almlöf och Jan Kellgren

Förväntat slutdatum: 2028/29

Genomförda granskningsseminarier: Uppläggningsseminarium

Historiskt har det funnits incitament för förmögna personer och familjer i Sverige att bilda stiftelser, och placera sina förmögenheter i stiftelser, eftersom förmögenheterna då skyddades från externa faktorer. Ett exempel på en sådan extern faktor kunde vara att en huvudägare av ett aktiebolag ville säkerställa att bolaget i framtiden inte skulle kunna bli uppköpt av en utländsk aktör. För att säkerställa aktiebolagets fortlevnad kunde till exempel stiftaren uttrycka ett förbehåll i stiftelseförordnandet där det framgick att stiftelsens aktier inte fick säljas vidare i framtiden.¹ En annan extern faktor har varit skatter. Genom att bilda stiftelser har förmögenheter ”skyddats” ifrån staten och mer bestämt ifrån att betala skatter. Sedan en lång tid tillbaka har nämligen allmännyttiga stiftelser ansetts vara inskränkt skattskyldiga² och därmed har det varit säkert sätt för personer och familjer som har velat undvika att betala skatt att placera förmögenheter i stiftelser.³ Under första halvan av 1900-talet började allt fler ledande ägarfamiljer i Sverige föra över sitt kontrolläggande av stora noterade aktiebolag till stiftelser. Den främsta orsaken till detta var den ökande reala beskattningen på aktieäggande och arv. Detta innebar att det blev nödvändigt för dessa ägarfamiljer att överföra sitt ägande till stiftelser, annars fanns det en risk att nästa generation inte skulle ha möjligheten att fortsätta utöva ägarrollen. Under de senaste 40 åren har det skett en rad reformer inom den svenska skatterätten och faktum är att de incitamenten en gång fanns för starka ägarfamiljer att överföra sina tillgångar till en stiftelse, ur ett skatterättsligt perspektiv, inte längre är intakta.⁴ Det går till och med att argumentera för att nackdelarna med att placera en förmögenhet i en stiftelse väger tyngre än fördelarna. 1990/91 års skattereform, avskaffningen skatt på kapitalvinster och utdelningar från börsbolag till holdingbolag där ägaren har en röst- eller kapitalandel på minst 10 procent och slopad arvskatt är några exempel på hur spelplanen har ritats om.⁵

Hur ser då skattereglerna för stiftelser ut idag? Av bestämmelserna i inkomstskattelagen framgår det att det finns tre olika skattefrihetsgrunder en stiftelse kan åberopa för skattefrihet. Dessa tre skattefrihetsgrunder är ändamålskravet, förvaltarshemmet och katalogen.⁶ Ändamålskravet återfinns i 7 kap. 4 § IL och innebär att stiftelser som har ett eller flera allmännyttiga ändamål kan vara skattebefriade. De allmännyttiga ändamålen som en stiftelse kan främja för att anses bli inskränkt skattskyldiga är idrott, kultur, miljövard, omsorg om barn och ungdomar, politisk verksamhet, religiös verksamhet, sjukvård, social hjälpverksamhet, Sveriges försvar och krisberedskap i

¹ Olsson, Näringsdrivande stiftelser, s. 13. Detta är enbart ett exempel på motiven till varför stiftelser historiskt har bildats, finns många andra anledningar också.

² Med allmännyttiga stiftelser avser jag stiftelser som uppfyller ändamålskravet 7 kap. 4 § IL. De allmännyttiga stiftelserna som uppfyller kraven i 7 kap. IL anses vara inskränkt skattskyldiga. Lagstiftningen har genom åren förändrats men vissa utpekade verksamheter med allmännyttiga ändamål har sedan början av 1800-talet varit förmånligt beskattade, däribland stiftelser. Inskränkt skattskyldiga stiftelser är fortfarande skattepliktiga för vissa inkomster. Se avsnitt XXX.

³ Det ska tilläggas att denna beskrivning är en generalisering och att det även finns andra skäl till att en stiftare väljer att bilda en stiftelse. Andra vanliga anledningar brukar också vara filantropiska och välgörenhet.

⁴ Henrekson, Ägarbeskattningen och börsföretagens kontrolläggande: Från stiftelseäggande till kontrolläggande via direktägda holdingbolag, s. 606–607.

⁵ Prop. Se även: Henrekson, Ägarbeskattningen och börsföretagens kontrolläggande: Från stiftelseäggande till kontrolläggande via direktägda holdingbolag, s. 606–607.

⁶ Se avsnitt XXX

samverkan med myndighet, utbildning, vetenskaplig forskning, eller annan likvärdig verksamhet.⁷ Begreppet främja används enhetligt för att ange på vilket sätt ändamålet kommer att fullgöras av stiftelsen. Stiftelsens allmännyttiga ändamål kan antingen tillgodoses genom bidrag till en annan allmännyttig organisation eller genom att stiftelsens själv bedriver en allmännyttig verksamhet.⁸

Studiens övergripande syfte är att i relation till gällande rätt diskutera synen på allmännytta och analysera stiftelsers allmännyttiga verksamhet utifrån olika vetenskapliga perspektiv.

Framställningens avser att analysera begreppen allmännyttiga ändamål och allmännytta och hur, ett allt vanligare fenomenen, ändamålsinvesteringar förhåller sig till det rådande rättsläget. Avsikten är att undersöka hur skatterätten är ägnad att påverka allmännyttiga stiftelser, både idag och i ett historiskt perspektiv. Utifrån detta är meningen att föra ett resonemang kring de principiella frågor som uppstår och hur begreppen allmännyttiga ändamål och allmännytta kan tolkas.⁹

Framställningen avser att analysera begreppet allmännytta utifrån flera vetenskapsområden.

Givetvis utifrån ett rättsvetenskapligt och skatterättsligt perspektiv – vilka är lagstiftarens argument för att vissa ändamål skattebefrias och är dessa argument godtagbara? Studien avsikt är också att analysera begreppet allmännytta utifrån ett moralfilosofiskt och nationalekonomiskt perspektiv – hur ser dessa vetenskapsområden på begreppet allmännytta? Meningen med ett tvärvetenskapligt inslag i studien är att jag är av uppfattningen att ett sådant universellt och omfattande begrepp som allmännytta bör ses ur ett större samhällsperspektiv än enbart ur ett skatterättsligt perspektiv.

Allmännytta är ett begrepp som berörs av flera discipliner och jag ser ett värde i att också uppmärksamma dessa perspektiv för att få en djupare förståelse för begreppet. Förhoppning är att detta angreppssätt kan bidra med att lyfta debatten om stiftelser och deras skattskyldighet till ett bredare samhällsplan.¹⁰

Under det senaste årtiondet har Högsta förvaltningsdomstolen tagit upp ett flertal liknande rättsfall som har berört frågan – när kan en stiftelse anses främja ett allmännyttigt ändamål? Även om de bakomliggande omständigheterna i de olika rättsfallen har skilt sig åt är den rådande uppfattning att det är möjligt att uttröna en extensivare tolkning än tidigare av begreppet allmännyttigt ändamål och allmännytta. Ett uppmärksammat rättsfall vad den så kallade ”Chalmers-domen”, HFD 2019 ref. 59, där domstolen ansåg att en stiftelse som gav bidrag till ett aktiebolag främjade ett allmännyttigt ändamål och därmed också var inskränkt skattskyldig.¹¹ Mot bakgrund av denna potentiellt mer generösa och extensiva tolkning av vad som anses vara ett allmännyttigt ändamål finns det flera intressanta och utforskade principiella frågor som aktualiseras. En sådan frågeställning är hur skattskyldigheten för stiftelser som ägnar sig åt ändamålsinvesteringar ska bedömas. En del fråga är därmed att analysera hur ändamålsinvesteringar förhåller sig till det rådande rättsläget och om ändamålsinvesteringar skulle kunna vara ett tillvägagångssätt för en stiftelse att främja ett allmännyttigt ändamål?

⁷ 7 kap. 4 § IL

⁸ Prop. 2013/14:1 s. 289.

⁹ Med termen ”principiella frågor” avses till exempel vissa skatterättsliga principer som neutralitetsprincipen, moralfilosofiska principen om rättvisa och allmännytta och även nationalekonomiska principer om nyttomaximering.

¹⁰ Det ska tilläggas att inslagen av dessa icke rättsvetenskapliga perspektiv inte kommer att användas för att fastställa gällande rätt utan syftet med dessa perspektiv är att föra en diskussion kring begreppet allmännytta.

¹¹ Aktiebolaget i fråga hade inget vinstsyfte. Se avsnitt 4.4.5.

International Law and the Exercise of Power Abroad

Petter Danckwardt, Örebro University

Supervisor: Maria Sjöholm

Expected Completion Date: January 2027

Completed Review Seminars: First and Second

My PhD project examines how international law is understood, invoked, and made operational within Swedish law when Swedish public power is exercised abroad, particularly through military deployments. Although all public authority in Sweden must have a legal basis (see, e.g., Chapter 1, Section 1 Instrument of Government), Swedish law provides no explicit rules defining what powers Swedish armed forces have when operating outside national territory. In these situations, government bills, official inquiries, and parliamentary debates routinely claim that Swedish action must “rest on international law.” The project seeks to understand how this “international legal aspect” is constructed and mobilized within Swedish legal and political discourse.

The study has three main aims. First (A), to describe how Swedish foreign deployments since the 1990s have been categorized and justified in governmental and parliamentary documents, paying particular attention to legal language and references to international law. Second (B), to analyze how these references to international law are produced – what constitutional and institutional conditions allow international law to appear as an external, authoritative source. Third (C), to theorize what this reveals about the relationship between Swedish domestic law and international law in contemporary governance and legitimation.

The project contributes to several research fields: Swedish constitutional and administrative law, public international law, and critical legal theory. While previous scholarship has focused on assessing Swedish compliance with international law, this study instead treats international law as a rhetorical, normative, and institutional resource *within* Swedish legal reasoning. It also addresses a gap in Swedish administrative law, where concepts such as “public authority,” “decision,” and “coercive action” are rarely applied to governmental activities performed abroad.

Empirically, the project analyzes government bills, committee reports, parliamentary debates, legal memoranda, and military documentation relating to Swedish deployments in Afghanistan, Libya, Mali, Iraq, and other countries from 1990–2025. The methodology combines legal analysis with discourse analysis, drawing on work by Anne Orford and Carol Bacchi. The project proceeds in three stages: mapping the legal framework; conducting thematic and discursive analysis; and synthesizing findings to offer a theoretical account of how the “international legal aspect” is produced.

Preliminary findings indicate that references to international law serve less as concrete legal rules and more as a legitimating vocabulary that fills the absence of domestic legal regulation. This suggests a paradoxical dynamic in which the boundary between Swedish and international law is both emphasized and blurred to support the exercise of power abroad.

The project will result in a monograph and contributes practically by offering insights into legal accountability and responsibility at a moment when Sweden’s international military engagements are deepening, including through NATO membership.